

Агата Кристи

Четвъртият човек

Каноникът Парфит се задъха. Тичането след влакове не беше работа за мъж на неговата възраст. Първо, фигурата му беше загубила стройния си силует и чувствително се беше засилила тенденцията да не му достига дъх. Тази тенденция сам каноникът винаги обясняваше с достойнство, казвайки: „Сърцето ми, както се досещате!“

Той се отпусна в ъгъла на първокласното купе с въздишка на облекчение. Уютът на затопления вагон беше изключително приятен. Навън валеше сняг. Имаше късмет да си намери ъглово място за това нощно пътуване. А колко неприятно би било обратното. В този влак бе наложително да има спален вагон.

Другите три ъглови места бяха вече заети и като забеляза този факт, каноникът Парфит осъзна, че човекът в най-далечния ъгъл му се усмихва кротко, сякаш го познава. Беше гладко избръснат мъж с озадачена физиономия и коса, започнала да посивява по слепоочията. Професията му толкова отчетливо личеше, че е право, че никой дори за момент не би го сбъркал с нещо друго. Сър Джордж Дюран беше наистина прочут адвокат.

– Е, Парфит – отбеляза добродушно той, – доста потичахте, а?

– Боя се, че това е много лошо за сърцето ми – каза каноникът. – Какво съвпадение да се срещнем, сър Джордж. На север ли сте се запътили?

– Нюкасъл – отвърна лаконично сър Джордж. – Между другото – добави той, – познавате ли се с доктор Камбъл Кларк?

Мъжът седеше от същата страна на купето и каноникът наклони любезно глава.

– Срегнахме се на перона – продължи адвокатът.

Още едно съвпадение.

Парфит огледа с интерес доктор Камбъл Кларк. Неведнъж беше чувал това име. Доктор Кларк беше първокласен лекар и специалист по душевни болести, а последната му книга, „Проблемът на несъзнателното“, беше най-дискутираната книга на годината.

Каноникът Парфит съгледа една масивна четвъртита брада, прави сини очи и червеникава коса, недокосната от сивия цвят, но бързо оредаваща. Получи и впечатлението за една твърде силна личност.

По съвсем естествена асоциация каноникът хвърли поглед и на срещуположното място, почти готов да срещне и там погледа на човек, който го е разпознал, но четвъртият пътник в купето се оказа абсолютно непознат – чужденец, реши каноникът. Беше дребен мургав човечец, твърде незначителен на вид. Свил се в огромния си балтон, той сякаш

дълбоко спеше.

– Каноникът Парфит от Брадчестър? – интересува се доктор Камбъл Кларк любезно.

Каноникът показва колко е поласкан. Тези негови „научни проповеди“ бяха постигнали наистина голям успех – особено, откакто ги беше поела пресата. Точно от това имаше нужда църквата – от добър съвременен и напълно актуален материал.

– Прочетох книгата ви с голям интерес, доктор Камбъл Кларк – каза той. – Макар и чисто научна на места и не съвсем за мен.

Намеси се и Дюран.

– Вие какво предпочитате, господине – да говорим или да спим? – попита той. – Веднага ще призная, че страдам от безсъние и поради това аз съм за първото.

– О! Разбира се, във всички случаи – каза каноникът. – Рядко заспивам по време на такива нощни пътешествия, а книгата, която съм си взел, е доста скучна.

– Така или иначе, тук сме се събрали все представителни хора – отбеляза докторът с усмивка. – Църквата, Законът, Медицината.

– Бихме могли да разменим различни мнения, нали? – разсмя се Дюран. – Църквата за духовните възгледи, аз самият за чисто светските и законовите възгледи и вие, докторе, с най-широкия светоглед между нас, който обхваща от чисто патологичното до свръхпсихологичното! Ние тримата можем, според мен, да разговаряме подробно върху всякаква тема.

– Не чак толкова пълно, както си представяте, мисля аз – намеси се доктор Кларк. – Както знаете, съществува и друг възглед, който изпуснахте, а той е твърде важен.

– И какво имате предвид? – интересува се адвокатът.

– Гледната точка на Човека от улицата.

– Толкова важна ли е тя? Нима Човекът от улицата не греши винаги?

– О! Почти винаги. Но у него има нещо, което обикновено липсва на всички експерти – личната гледна точка. Както знаете, в крайна сметка никой не може да се откъсне напълно от личните си взаимоотношения. Забелязал съм това в моята професия. На всеки пациент, който идва при мен наистина болен, идват поне пет, без да имат каквото и да било, освен неспособността да живеят щастливо с обитателите на същия дом. Наричат го всякак – от коляното на домашната прислужница до писателски блокаж, но то е все едно и също – раздразнена повърхност,

получена в резултат на търканията между две душевности.

– Сигурно имате доста пациенти с „нерви“, предполагам – подхвърля пренебрежително каноникът. Неговите собствени нерви бяха в отлично състояние.

– И какво имате предвид, като казвате това? – Докторът се извърна светкавично към него. – Нерви! Хората изричат тази дума и след това се изсмиват точно както вие сторихте. „На еди-кой си нищо му няма – казват те. – Просто нерви.“ Но боже мой, човече, та точно в това е ядрото на нещата! Вие можете да се заемете с една чисто телесна болка и да я излекувате. Но до ден днешен ние познаваме съвсем малко неясните причини, породили сто и една форми на нервните болести, почти колкото по времето на е, да речем, царуването на кралица Елизабет!

– Какво говорите? – заяви каноникът Парфит, малко озадачен от тази атака. – Нима е така?

– И забележете, казано твърде меко – продължи доктор Камбъл Кларк, – едно време считахме човека за обикновено животно по тяло и по душа, с наблягане на първото.

– Тяло, душа и дух – поправи го смирено свещеникът.

– Дух? – докторът се усмихна неопределено. – Какво имате предвид вие, свещениците, под дух? Никога не сте били съвсем ясни по този въпрос, нали? Векове наред сте избягвали точната дефиниция.

Каноникът прочисти гърлото си, за да се подготви за реч, но за негово съжаление не му беше дадена възможност. Докторът продължи.

– А нима сме сигурни дали думата е точно дух, да не би да искаме да кажем духове?

– Духове? – попита сър Джордж, вдигнал въпросително вежди.

– Да – Камбъл Кларк извърна поглед към него. Той се наведе напред и потупа леко другия по гърдите. – Толкова ли сте сигурен – каза той напълно сериозно, че има само един обитател на тази структура, – защото както знаете, точно за това говорим – тази желана територия, която трябва да се насели – за седем, двайсет и една, четирийсет и една, седемдесет и една – независимо колко! – години? И накрая наемателят си изнася вещите – една по една – и съвсем излиза от къщата, и къщата се срутва, маса от развалини. Вие сте господарят на този дом, признаваме това, но не съзнавате ли понякога присъствието и на други – на слуги по пантофи, едва забележими, освен когато свършат нещо, което дори може и да не съзнавате? Или настроения-приятели, които ви обземат и в даден момент ви правят „различен човек“, както се казва? Съвсем справедливо вие сте кралят на замъка, но бъдете сигурни, че „мръсният

престъпник“ също е там.

– Скъпи ми Кларк – провлечено подхвана адвокатът. – Вие ме карате да изпитвам определено неудобство. Наистина ли моят мозък е бойно поле на конфликтни личности? Това ли е последната дума на науката?

Сега беше ред на доктора да свие рамене.

– Вашето тяло е точно това – каза суховато той. Щом тялото е, защо не и мозъкът?

– Много интересно – намеси се каноникът Парфит. А! Прекрасна наука, прекрасна наука.

А в себе си мислеше следното: „От тази идея мога да направя забележителна проповед.“

Но доктор Камбъл Кларк се беше облегал отново назад, вълнението му – попреминало.

– Фактически – отбеляза той с характерния сух професионален тон – именно един такъв случай на раздвоена личност ме води тази вечер в Нюкасл. Много интересен случай. Разбира се, един нервно болен. Но с доказана диагноза.

– Раздвоена личност – каза замислено сър Джордж. – Предполагам, не е толкова рядко. Наблюдава ли се и загуба на паметта? Оня ден изникна подобен момент в едно дело в съда.

Доктор Кларк кимна.

– Това беше класически случай, естествено – каза той. – Този на Фелиси Бо. Сигурно сте го чували?

– Разбира се – заяви каноникът Парфит. – Спомням си, че пишеше във вестниците за него, но беше доста отдавна – най-малко преди седем години.

Доктор Камбъл Кларк кимна.

– Това момиче стана една от най-популярните личности във Франция. От целия свят идваха учени да я видят. Тя представляваше четири различни лица – ни повече, ни по-малко. Наречени бяха Фелиси 1, Фелиси 2, Фелиси 3 и т.н.

– Не се ли забелязваше умишлено мошеничество? – попита сър Джордж, който вече бе нашрек.

– Лицата на Фелиси 3 и Фелиси 4 бяха до известна степен под съмнение – призна докторът. – Но основните факти остават. Фелиси Бо беше селско момиче от Бретан. Беше третото дете в семейство с пет деца, дъщеря на баща пияница и душевно нестабилна майка. При едно от пиянствата си бащата удушаваше майката и ако си спомням правилно, бива осъден на доживотна каторга. По това време Фелиси била петгодишна.

Състрадателни люде се заинтересували от децата и Фелиси била възпитана и образована от една неомъжена англичанка, която притежавала дом за изоставени деца. Тя обаче успяла да опознае Фелиси съвсем малко. Описва момичето като ненормално, мудро и глуповато, научено да чете и пише с огромни трудности, несръчно и в ръцете. Тази дама, госпожица Слейтър, направила опит да подготви детето за домашна прислужница и наистина намерила няколко семейства, където момичето да отиде, след като навърши съответната възраст. Но то никъде не се задържало задълго поради своята глупост и непреодолим мързел.

За миг докторът спря да говори и каноникът, прехвърляйки отново крак връз крак и нагласявайки пътното одеяло по-плътнo около себе си, внезапно осъзна, че човекът срещу него леко помръдна. Очите, до този момент затворени, сега бяха отворени и нещо в тях, нещо подигравателно и неопределимо, сепна достопочтения каноник. Човекът сякаш ги слушаше и тайно се наслаждаваше на това, което чуваше.

– На Фелиси Бо е направена снимка на седемнайсетгодишна възраст – продължи докторът. – На нея се вижда, че тя е едно недодялано селско момиче с доста груба фигура. Нищо в снимката не подсказва, че скоро тя ще бъде една от най-прочутите личности във Франция. Пет години по-късно, когато става на 22, Фелиси Бо получава тежко нервно заболяване и по време на възстановяването ѝ започват да се проявяват странните явления. Следните факти са проучени от множество видни учени. Лицето, на име Фелиси 1 не може да се разграничи от Фелиси Бо от последните двацет и две години. Фелиси 1 пише на френски лошо и несръчно, не говори чужди езици и не може да свири на пиано. Фелиси 2, напротив, говори свободно италиански и умерено немски. Почеркът ѝ никак не прилича на този на Фелиси 1 и тя пише свободно и изразително на френски. Може да разговаря за политика и изкуство и страстно обича да свири на пиано. Фелиси 3 има много сходни точки с Фелиси 2. Тя е интелигентна и очевидно добре образована, но по отношение на нравствените качества е пълна противоположност. Всъщност тя се проявява като крайно покварена личност – но покварена в парижкия, а не в провинциалния смисъл на думата. Знае цялото парижко арго и разговорната реч на шикарния деми-монд. Езикът ѝ е вулгарен и тя ругае религията и така наречените „добри хора“ с най-богохулни изрази. Накрая има и Фелиси 4 – замечтано, почти малоумно същество, определено набожна и изявена ясновидка, но тази четвърта личност е много незадоволителна и уклончива и понякога се смята за съзнателно лукава в сравнение с Фелиси 3 – нещо като шега, която тя играе пред доверчивата

публика. Мога да кажа, че (вероятно с изключение на Фелиси 4) всяка личност е разграничена и независима и не познава останалите. Фелиси 2 без съмнение доминира над останалите и понякога продължава да се проявява по две седмици без прекъсване, после изведнъж може за ден-два да се появи Фелиси 1. След това може би Фелиси 3 или 4, но последните две рядко остават за повече от няколко часа. Всяка промяна се придружава от остро главоболие и тежък сън и при всеки случай се появява пълна загуба на паметта за другите състояния, като въпросната личност се съживява точно от мястото, където е била изоставена, несъзнаваща изминалото време.

– Изумително – промълви каноникът. – Съвсем изумително. И все пак ние не знаем почти нищо за чудесата на тази вселена.

– Знаем, че в нея има някои особено лукави измамници – отбеляза сухо адвокатът.

– Случаят с Фелиси Бо е бил изследван от адвокати, от лекари и учени – отвърна бързо доктор Камбъл Кларк. – Професор Кембейе, ако си спомняте, направи най-пълното проучване и потвърди възгледите на учените. В крайна сметка защо трябва да се учудваме толкова много? Попаднали сме на яйце с два жълтъка, нали така? И на двоен банан. А защо не и двойна душа или в този случай четворна – в едно-единствено тяло?

– Двойна душа? – възмути се каноникът.

Доктор Камбъл Кларк извърна проницателните си сини очи към него.

– А как другояче да го наречем? Тоест – щом личността всъщност е самата душа?

– Слава богу, че тази история е в сферата на „необикновените явления“ – отбеляза сър Джордж. – Ако такива случаи станат обичайни, ще възникнат сума усложнения.

– Това състояние е, разбира се, съвсем извън нормалното – съгласи се докторът. – Жалко, че нямаше възможност да се направи по-продължително изследване, но с неочакваната смърт на Фелиси на всичко това беше сложен край.

– Имаше нещо причудливо в нея, ако си спомням правилно – отбеляза бавно адвокатът.

Доктор Камбъл Кларк кимна.

– Доста неразбираема история. Една сутрин момичето беше намърено мъртво в леглото. Явно е била удушена. Но за всеобщо удивление не след дълго остана абсолютно извън съмнение фактът, че тя се е

удушила сама. Белезите по шията бяха от собствените ѝ пръсти. Един начин на самоубийство, който, макар и физически невъзможен, вероятно е изисквал страшна мускулна сила и почти нечовешка воля. Кое е довело момичето до такава стъпка, не беше изяснено. Душевното ѝ равновесие сигурно е било постоянно подлагано на риск. И все пак това се е случило. Върху загадката на Фелиси Бо беше спусната завинаги плътна завеса.

Точно в този момент човекът в ъгъла се разсмя.

Останалите трима подскочиха като от внезапен изстрел. Бяха забравили напълно съществуването на четвъртия. И докато се взираха към мястото, където седеше, все така сгушен в балтона си, той отново се изсмя.

– Налага се да ме извините, господа – каза той на съвършен английски, в който независимо от всичко се долавяше чужд привкус.

Той седна по-изправен, откривайки бледото си лице с малки гарвановочерни мустачки.

– Да, ще се наложи да ме извините – каза той с ироничен поклон. – Но кажете! Нима науката винаги казва последната дума?

– Знаете ли нещо около случая, за който говорим? – попита вежливо докторът.

– За случая? Не. Но аз познавах нея.

– Фелиси Бо?

– Да. А също и Анет Равел. Както разбирам, вие не сте чували за Анет Равел? И все пак историята на едната е история и на другата. Поярвайте ми, вие няма да разберете нищо за Фелиси Бо, ако не научите биографията на Анет Равел.

Той извади часовник и го погледна.

– Точно половин час преди следващата гара. Имам време да ви я разкажа – ако искате да я чуете, естествено.

– Моля, разкажете я – каза тихо докторът.

– С удоволствие – намеси се каноникът. – С удоволствие.

А сър Джордж Дюран се намести така, че да му е най-удобно да слуша.

– Името ми, господа – започна непознатият им спътник, – е Раул Лъотардо. Току-що разговаряхте за една английска дама, госпожица Слейтър, която се занимавала с благотворителна дейност. аз съм роден именно в онова рибовъдно селце в Бретан и когато родителите ми загинаха при една железопътна катастрофа, същата госпожица Слейтър се притече на помощ и ме спаси от едно подобно на вашите английски

сиропиталища. Под нейни грижи се намираха около двайсетина деца, момичета и момчета. Сред тези деца бяха Фелиси Бо и Анет Равел. Ако сега не съумея да ви запозная с личността на Анет, господа, вие няма да проумеете нищо. Тя беше дете от жена, за която се казва „fille de joie“, починала от туберкулоза, след като любовникът и я изоставил. Майката била танцьорка и Анет също проявяваше желание да танцува. Когато я видях за първи път, беше на единайсет години, мъничка скаридка с очи, които хем се подиграваха, хем обещаваха – миниатюрно създание, изтъкано от плам и живот. И неочаквано да, съвсем неочаквано – тя ме превърна в свой роб. През цялото време повтаряше „Раул, направи това“, „Раул, направи онова“. А аз – аз се подчинявах. Стигнах дотам, че я боготворях, и тя го знаеше.

Често се спускахме тримата до брега на близката река – защото и Фелиси идваше с нас. Там Анет си събуваше обувките и чорапите и започваше да танцува на пясъка. И най-после, когато се отпускате без дъх на земята, ни разказваше какво смята да направи и как ще стане това.

„Да знаете, че аз ще стана прочута. Да, абсолютно прочута. Ще имам стотици хиляди копринени чорапи от най-тънка коприна. И ще живея в изискан апартамент. Всичките ми любовници ще бъдат млади и красиви, а също и богати. А когато танцувам, цял Париж ще се стича да ме гледа. Всички ще крещят, ще викат, направо ще се дерат и ще подлудяват от моя танц. А през зимата няма да танцувам. Ще отивам на юг, на слънце. Там има вили с портокалови дръвчета. И аз ще имам вила. Ще си лежа на слънцето върху копринени възглавници и ще ям портокали. А теб, Раул, никога няма да те забравя, колкото и прочута, богатата и известна да стана. Ще ти помагам и ще те издигна в кариерата ти. А Фелиси ще ми бъде домашна прислужница – не, ръцете ѝ са прекалено несръчни. Я ги виж какви са – големи и груби.“

При тия думи Фелиси се сърдеше. Но Анет продължаваше да я дразни.

„Я каква дамичка ми е тази Фелиси – елегантна, изтънчена. Същинска принцеса в инкогнито – ха-ха.“

„Пък баща ми и майка ми бяха женени, а това е повече, отколкото са твоите“ – изръмжаваше Фелиси злобно.

„Да, ама баща ти е убил майка ти. Много хубаво да си дъщеря на убиец.“

„А пък баща ти е оставил майка ти да изгние“ – отвръщаше Фелиси.

„Ах, да! – Анет се замисляше. Човек трябва да е силен и способен. Само това – силен и способен.“

„Пък аз съм силна като кон“ – хвалеше се Фелиси. Такава си беше наистина. Два пъти по-силна от което и да е момиче в сиропиталището. И никога не боледуваше.

Но беше глупава, разбирате ли, глупава като някое брутално животно. Често съм се чудил защо преследва Анет навсякъде. Сякаш нещо я омайваше. Понякога си мисля, че тя истински ненавиждаше Анет и Анет действително не беше никак внимателна с нея. Присмиваше се на непохватността и глупостта ѝ, подиграваше и се пред другите. Виждал съм Фелиси да побелява от ярост. Понякога си мислех, че ще сплете пръсти около врата на Анет и ще я удуши. Тя не беше толкова остроумна, че да отговаря на закачките на Анет, но с времето се научи да ѝ отвръща нещо, което винаги попадеше в целта. Ставаше дума за нейното здраве и сила. Беше научила (което и аз самият винаги съм знаел), че Анет ѝ завижда за силната физика, и инстинктивно се целеше в слабото място в бронята на своя враг.

Един ден Анет дойде сияеща при мен.

„Раул – каза тя. – Днес ще се посмеем с оная глупачка Фелиси. Ще умрем от смях.“

„Какво си решила да правиш?“

„Ела зад барачката и ще ти кажа.“

Изглежда, Анет беше намерила някаква книга. Не я разбираше напълно и повечето неща наистина си измисляше. Беше някаква посредствена книга за хипнозата.

„Тук казват: някакъв ярък предмет. Месинговата топка на леглото ми, тя се отвъртва. Снощи накарах Фелиси да се взре в нея. – Гледай я, без да мигаш – казах и аз. – Няма да сваляш поглед от нея. – И тогава топката започна да се отвъртва. Раул, изплаших се. Очите ѝ бяха много особени, много особени. – Фелиси, ще правиш винаги, каквото ти казвам – рекох аз. – Ще правя винаги, каквото ми казваш, Анет – отвърна тя. И тогава аз казах: – Утре ще занесеш една лоена свещ в двора и в дванайсет часа ще започнеш да я ядеш. И ако някой те попита, ще му кажеш, че това е най-хубавата питка, която си яла през живота си. О, Раул, помисли си само!“

„Но тя никога няма да направи това“ – възразих аз.

„В книгата се казва така. Не вярвам кой знае колко, но, ох! Раул, ако в книгата е написана цялата истина, ще се позабавляваме чудесно!“

Аз също реших, че идеята ѝ е много забавна. Предупредихме

приятелите си и в дванайсет се събрахме на двора. Същата минута Фелиси излезе с парче свещ в ръка. И ще ми повярвате ли, господа, че тя започна най-тържествено да я гризе? Обзе ни същинска истерия! От време на време някое от децата отиваше при нея и ѝ казваше сериозно: „Вкусно ли е това, което ядеш, а, Фелиси?“ А тя отвръщаше: „Ами да, това е най-вкусната galette, която съм яла през живота си.“ А ние прихвахме в смях. Накрая започнахме да се смеем толкова необуздано, че врявата като че ли разбуди Фелиси и тя осъзна какво прави. Запремига озадачено, погледна свещта, после нас. Прокара ръка по челото си. „Но какво правя тука?“ – промълви тя. „Ядеш свещ“ – разкрещяхме се ние. „Аз те накарах. Лично аз те накарах“ – извика Анет, като танцуваше наоколо.

„Значи ти си ме направила за смях? Май си спомням нещо. Ах! Ще те убия!“

Говореше много тихо, но Анет изведнъж се спусна да се скрие зад мен.

„Спаси ме, Раул! Страх ме е от Фелиси. Аз само се пошегувах, Фелиси. Само се пошегувах.“

„Не ми харесват такива шегички – отвърна Фелиси. Разбираш ли? Мразя те. Всички ви мразя.“ Ненадейно тя избухна в плач и побягна. Според мен Анет се изплаши от резултата на своя експеримент и не направи опит да го повтори. Но от този ден нататък влиянието ѝ върху Фелиси сякаш се засили.

Сега ми се струва, че Фелиси винаги я беше мразила, но кой знае защо, не можеше да стои настрана от нея. Като кученце следваше Анет по петите ѝ.

Скоро след това, господа, ми намериха работа и аз се връщах в сиропиталището само по време на някои празници. Желанието на Анет да стане танцьорка не беше взето насериозно, но с напредването на възрастта гласът ѝ ставаше все по-хубав и госпожица Слейтър склони да я даде да се учи за певица.

Никак не беше мързелива тази Анет. Работеше трескаво, без почивка. Налагаше се госпожица Слейтър да съдържа ентузиазма и. Веднъж тя сподели нещо с мен.

„Ти винаги си обичал Анет – каза тя. – Убеди я да не работи толкова много. Напоследък има кашлица, която никак не ми харесва.“

Скоро след това работата ме отведе далеч. Отначало получих едно-две писма от Анет, но после настъпи мълчание. След това заминах за пет години в чужбина.

Когато се върнах в Париж, вниманието ми съвсем случайно бе привлечено от един афиш, в който се правеше реклама на Анет Равел, със снимка на дамата. Разпознах я веднага. Вечерта отидох във въпросния театър. Анет пееше на френски и италиански. На сцената беше прекрасна. След това отидох в съблекалнята ѝ. Незабавно ме прие.

„Раул! – извика тя и протегна напудрените си ръце към мен. – Така се радвам. Къде беше през всичките тия години?“

Понечих да ѝ разкажа, но тя не искаше да ме слуша.

„Както виждаш, почти го постигнах!“

Тя махна възторжено с ръка да покаже стаята, изпълнена с цветя.

„Навярно добрата госпожица Слейтър е много горда от успехите ти.“

„Оная дъртуша ли? Ами. Тя ме готвеше, както си спомняш, за консерваторията. За най-почтено концертно пеене. Но аз съм артистка. Само тук, на сцената на вариетето, мога да се извиявам.“

В този момент влезе красив мъж на средна възраст. По поведението му разбрах, че е покровител на Анет. Той ме изгледа косо и Анет заобяснява.

„Приятел от моето детство. Минава през Париж, вижда снимката ми на един афиш и ето го тук!“

Едва тогава мъжът стана по-любезен и приветлив. В мое присъствие той извади гривна с рубини и диаманти и я постави на китката на Анет. Когато станах да си вървя, тя ми хвърли тържествуващ поглед и ми прошепна.

„Постигнах го, видя ли? Целият свят е в краката ми.“ Но когато излизах от стаята, я чух да кашля – остра суха кашлица. Знаех какво означава тази кашлица. Беше наследство от туберкулозната ѝ майка.

Видях я след две години. Беше намерила убежище при госпожица Слейтър. Кариерата ѝ бе пропаднала. Боледуваше от прогресираща туберкулоза, за която докторите не даваха никакви надежди.

Ах! Никога няма да забравя това, което видях тогава! Лежеше под някакъв навес в градината. По цял ден и цяла нощ я държах навън. Страните ѝ бяха хлътнали и зачервени, лъскавите ѝ очи горяха от треската и тя кашляше час по час.

Поздрави ме с някакво отчаяние, което ме стресна. „Така се радвам, че те виждам, Раул. Знаеш ли какво говорят – че можело и да не се оправя. Казват го зад гърба ми, но аз го разбрах. А пред мен постоянно ме успокояват и глежат. Но това не е вярно, Раул, не е вярно! Няма да си позволя да умра. Да умра? При тоя прекрасен живот, който се простира

пред мен? Зависи само от силата на волята. Всички големи доктори казват така в днешно време. Аз не съм от слабите, дето се предават. Вече се чувствам несравнимо по-добре, несравнимо по-добре, чуваш ли?“

Тя се надигна на лакът, за да се изкаже, после се отпусна назад, повалена от пристъпа на кашлицата, която раздираше изтощеното ѝ тяло.

„Тази кашлица, но нищо ми няма! – задъхано продължи тя. – А кръвоизливите не ме плашат. Ще изненадам докторите. Най-важното е волята. Помни, Раул, аз ще живея.“

Жалко беше, разбирате ли, много жалко.

В този момент се появи Фелиси Бо с поднос в ръце, с чаша горещо мляко. Подаде го на Анет и я загледа, докато тя пиеше, с изражение, което не можех да проумея. В него се таеше някакво самодоволство.

Анет също улови този поглед. Тя хвърли ядосано чашата, която се разби на парчета.

„Виждаш ли я? Винаги ме гледа така. Радва се, че ще умра! Да, направо злорадства! Тя, дето е здрава и силна. Погледни я, нито един ден не е боледувала, ей тази! И за какво ли? За какво ѝ е това огромно туловище? Какво ще прави с него?“

Фелиси се наведе и събра парчетата от чашата.

„Хич не ме интересува какво разправя – отбеляза тя напевно. – Много важно. Аз съм почтено момиче, такава съм. А тя какво? Съвсем скоро ще види огъня в пъкълта. Аз съм християнка и нищо не казвам.“

„Ти ме мразиш – извика Анет. – Винаги си ме мразила! Ах! Но аз мога да те омагьосам въпреки всичко. Мога да те накарам да правиш това, което искам. Ето виж, ако поискам, ще паднеш на колене на тревата пред мен.“

„Ти си ненормална“ – каза обезпокоена Фелиси.

„Ами да, ще го направиш. Ще го направиш. За да ми доставиш удоволствие. На колене. Аз искам да го сториш, аз, Анет. На колене, Фелиси.“

Дали заради умолителната нотка в гласа или поради някакъв дълбок мотив, Фелиси се подчини. Отпусна се бавно на колене, с широко разперени ръце, лицето ѝ бе безизразно и тъпо.

Анет отметна глава назад и се разсмя – все по-силно и по-силно.

„Погледни я само, с това глуповато лице! Колко е смешна. Сега можеш да станеш, Фелиси, благодаря ти! Няма какво да ми се мръщиш. Аз съм твоята господарка. И трябва да правиш каквото ти кажа.“

Тя се излегна изтощена на възглавниците. Фелиси вдигна подноса и бавно си тръгна. По едно време ни погледна през рамо и затаената

омраза в очите ѝ ме смути.

Не съм бил там, когато Анет е починала. Но, както изглежда, е било ужасно. Беше се вкопчила в живота. Борила се срещу смъртта като безумна. И през цялото време задъхано повтаряла: „Няма да умра чувате ли ме? Няма да умра. Ще живея ще живея.“

Всичко това ми разказа госпожица Слейтър, когато я посетих след шест месеца.

„Клетият ми Раул – обърна се тя мило към мен. Ти я обичаше, нали?“

„Винаги, винаги. Но с какво можех да ѝ помогна? Да не говорим за това. Тя е мъртва толкова блестяща, така кипяща от живот.“

Госпожица Слейтър беше състрадателна жена. Заговори за други неща. Много се тревожела за Фелиси, така ми каза. Момичето получило някаква особена нервна криза и оттогава се държало много странно.

„И знаеш ли какво – каза ми госпожица Слейтър нерешително. – Учи се да свири на пиано.“

За пръв път го чувах и останах много изненадан. Фелиси – да се учи да свири на пиано! Можех да се закълна, че момичето не може да различава дори нотите.

„Казват, че имала талант – продължи госпожица Слейтър. – Не мога да го разбера. Винаги съм я поставяла ниско, защото сам разбираш, Раул, тя беше едно простовато момиче.“

Аз кимнах.

„Понякога е много особена в поведението си направо не знам какво да мисля.“

Няколко минути след този разговор влязох в читалнята. Фелиси свиреше на пиано. Свиреше мелодията, която бях чувал Анет да пее в Париж. Разбирате ли, господа, това направо ме разтърси. Когато ме чу, тя изведнъж спря и се обърна към мен, очите ѝ – пълни с подигравка, разсъдливи. За миг си помислих. Няма да ви казвам какво си помислих.

„Я виж ти! – каза тя. – Значи това сте вие мосю Раул!“

Не мога да ви опиша по какъв начин го каза. За Анет аз никога не бях преставал да съм Раул. Но за Фелиси, тъй като се бяхме срещнали вече като възрастни, бях останал завинаги мосю Раул. Но сега го каза съвсем различно – това мосю беше като че ли по-натъртено и изглеждаше някак закачливо.

„А, Фелиси – заекнах аз. – Днес изглеждаш съвсем различна.“

„Така ли? – попита тя замислено. – Странно. Но не бъди толкова официален, Раул – аз решително ще те наричам Раул, – нима не сме

играли заедно като деца? Животът е, за да се смеем. Да поговорим за бедничката Анет, която е вече мъртва и в гроба. Чудя се дали не е сега в пъкъла, а?“

И тя си затананика някаква песничка – малко фалшиво, но думите приковаха вниманието ми.

„Фелиси! – извиках аз – Ти знаеш италиански?“

„А защо не, Раул? Може би не съм толкова глупава, колкото се преструвах.“ – Тя се изсмя на смущението ми.

„Не те разбирам“ – започнах аз.

„Ще ти кажа. Аз съм много изкусна артистка, макар и никой да не го подозира. Мога да играя различни роли – и то добре.“

Тя отново се разсмя и преди да успее да я спра, избяга от стаята.

На тръгване отново я видях. Беше заспала в едно кресло. Хъркаше силно. Останах да я погледам удивен, но не отвратен. Внезапно тя се стресна и се събуди. Очите ѝ, празни и безжизнени, срещнаха моите. „Мосю Раул“ – промълви машинално тя. „Да, Фелиси, аз си тръгвам. Ще ми посвириш ли, преди да си ида?“

„Аз? Да свиря? Вие ми се подигравате, мосю Раул.“

„Не си ли спомняш, че ми посвири тази сутрин?“

Тя разтърси глава.

„Аз да свиря? Та може ли едно клето момиче като мен да свиря?“

За момент замълча, сякаш да размисли, после ми кимна да приближа.

„Мосю Раул, в тази къща стават странни неща! Непрекъснато месът стрелките на часовниците. Да, да, зная какво говоря. И всичко прави тя.“

„Коя?“ – попитах изненадан аз.

„Анет. Оная, порочната. Когато беше жива, винаги ме тормозеше. Сега, когато е мъртва, пак идва от мъртвите да ме тормози.“

Вперих поглед във Фелиси. Забелязах, че беше изпаднала в някакъв неопишуем ужас, очите ѝ сякаш да изхвъркнат от орбитите.

„Лоша е, да. Лоша е, казвам ви. Може да ви вземе залъка от устата, дрехите от гърба, душата от тялото ви да измъкне.“

Ненадейно тя се вкопчи в мен.

„Страхувам се, казвам ви страхувам се. Чувам гласа ѝ – не в ушите си не, не в ушите си. Тук, в главата. – И тя се чукна по челото. – Тя ще ме прогони ще ме прогони напълно и после, какво ще правя аз после, какво ще стане с мен?“

Гласът ѝ се извиси почти до писък. В очите ѝ гореше погледът на

див звяр, притиснат до стената.

После изведнъж се усмихна, приятно се усмихна, изпълнена с лукавство, нещо, което ме накара да потръпна.

„Ако се стигне дотам, мосю Раул, аз съм много силна в ръцете, много съм силна в ръцете.“

Никога не бях обръщал внимание специално на ръцете ѝ. Сега ги погледнах и изтръпнах пряко волята си. Четвъртити груби пръсти и, както самата Фелиси беше казала, страшно силни. Не мога да ви опиша отвращението, което ме обзе. С ръце като тези баща ѝ трябва да беше убил нейната майка.

Тогава видях за последен път Фелиси Бо. Непосредствено след това заминах в чужбина – в Южна Африка. Върнах се оттам две години след смъртта ѝ. Бях чел нещо във вестниците за нейния живот и внезапна смърт. А тази вечер чух по-пълни подробности – от вас, господа! Фелиси 3 и Фелиси 4 – чуда се. Беше наистина добра актриса, знаете ли?

Неочаквано влакът намали ход. Човекът в ъгъла се изправи и закопча балтона си.

– И каква е вашата теория? – попита адвокатът, като се наведе напред.

– Не мога да повярвам – започна каноникът Парфит и спря.

Докторът не каза нищо. Той се взираше неотклонно в Раул Лъопардо.

– „Дрехите от гърба ви, душата от тялото ви“ повтори тихичко французинът и стана. – Казвам ви, господа: историята на Фелиси Бо е историята на Анет Равел. Вие не сте я познавали, господа. Аз я познавах. Тя много обичаше живота.

С ръка на вратата, готов да изскочи навън, ненадейно той се обърна и като се наведе, потупа по гърдите каноника Парфит.

– Господин докторът там току-що каза, че всичко това – ръката му удари каноника по корема и каноникът се сви – е само смяна на битието. Кажете ми, ако заварите крадец в къщата си, какво ще направите? Ще го застреляте, нали?

– Не – извика каноникът. – Наистина не тоест не в тази страна.

Но последните думи той отпрати към празното пространство. Вратата на купето се затръшна.

Духовникът, адвокатът и докторът бяха сами. Четвъртият ъгъл беше празен.

КРАЙ

© 1933 Агата Кристи
© 1991 Юлия Бучкова-Малеева, превод от английски

Agatha Christie
The Fourth Man, 1933

Сканиране, разпознаване и редакция: pqgolova, 2007

Публикация:

Агата Кристи. Чудовището на смъртта (Сборник разкази)
ИК „Пейо К. Яворов“

Agatha Christie. The Hound of Death. 1933

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4636>]